

Abstrakt

Předkládaná disertační práce se zabývá percepcí a způsoby managementu montánního dědictví z pohledu jednotlivých zainteresovaných aktérů, subjektů a zájmových skupin podílejících se na procesu jeho vzniku, inventarizace, interpretace, využívání, ochrany nebo rekonstrukce. Zároveň diskutuje způsoby využívání montánního dědictví, přínosy či rizika jeho přítomnosti v území a jeho vazby na územní identity. Obecná východiska výzkumu jsou založena na rozboru a kritické diskusi odborné literatury a klíčových geografických konceptů (dědictví, místo, identita).

V první části se práce věnuje konceptualizaci dědictví v obecné rovině, přičemž diskutuje různé způsoby vymezení a nahlížení na dědictví, jeho charakteristiky či vlastnosti a zároveň rozebírá možné přístupy k němu. Dále přináší různé pohledy na klasifikaci dědictví a rozbor jeho jednotlivých fází, jelikož je zde na dědictví nahlíženo jako na sociokulturní proces podmíněný jednotlivými aktéry, subjekty a zájmovými skupinami, kteří do něj v různých fázích vstupují a ovlivňují jej. Je také diskutováno, jak dědictví formuje a ovlivňuje i prostředí, ve kterém se nachází, včetně jeho obyvatel nebo návštěvníků. Po obecné diskusi se práce zaměřuje na specifickou skupinu dědictví, kterou je montánní dědictví. To je možné řadit do dědictví industriálního, tzn. do dědictví vázaného na určitou průmyslovou činnost, konkrétně na těžbu nerostných surovin. V rámci studia montánního dědictví jsou řešeny způsoby jeho vzniku, role jednotlivých aktérů v procesu existence, hodnoceny jsou také vlivy na ekonomiku, cestovní ruch či možnosti jeho ochrany a zachování. Následuje představení zájmového území Jáchymovska, které bylo vybráno proto, že se jedná o součást Krušnohoří, tedy oblasti typické dlouhou těžební historií a množstvím dochovaných montánních památek. Důležité je ale především proto, že je součástí světového dědictví, na seznam UNESCO byla Hornická kulturní krajina Krušnohoří/Erzgebirge zapsána v roce 2019.

Druhá část práce je věnována terénnímu výzkumu v oblasti Jáchymovska. Nejprve jsou identifikováni klíčoví aktéři podílející se na procesu tvorby a managementu montánního dědictví, se kterými byly následně vedeny v rozmezí let 2017–2020 výzkumné rozhovory (celkem více než 150 rozhovorů). Cílem výzkumu bylo zjistit, jak je s montánním dědictvím na Jáchymovsku nakládáno, jak a pro jaké účely se využívá, jaké jsou role jednotlivých aktérů či zda mezi nimi např. existují konflikty či střety vizí. Do výzkumu byli zapojeni zástupci veřejného, soukromého i neziskového sektoru z lokální, regionální i národní úrovně a dále také místní obyvatelé.

Výzkum představuje komplexní pohled do procesu formování a managementu specifické formy kulturního dědictví. Zaznamenána byla období těsně před a po zápisu jáchymovského montánního dědictví na seznam UNESCO, čímž byly postihnuty dvě velmi zásadní etapy jeho vývoje. Z pohledu geografie se jedná o doposud sporadicky řešené téma, tato práce tedy přispívá k posunu nahlížení na dědictví a jednotlivé aktéry v obecné rovině a postihuje specifické fáze (nejen) ochrany dědictví Jáchymovska, na což jsou navázány další dílčí kroky v jeho managementu. Je tedy možné konstatovat, že výzkum zaplnil bílé místo v geografickém poznání studia dědictví a může být vnímán jako první komplexní práce poskytující vhled do představované problematiky.

Klíčová slova

nová kulturní geografie, historická geografie, heritage studies, montánní dědictví, UNESCO, sociokulturní proces, sociální konstrukce, aktéři, Jáchymovsko, Krušnohoří/Erzgebirge, Česko